

nyelv ápolása jelentette a megmaradás biztosítékát és reményét. 1863-ig ennek fő súlyát a líra hordozta. A januári felkelés bukása lezárta a nagy szabadságküzdelmek korszakát. A romantikát a „higgadtabb” pozitivizmus váltja fel, amelynek feladatait a próza jobban magára tudja vállalni, mint a líra. Ez az a határ, ahol a Kochanowski és Balassi költészetétől hasonlóan ívelő lengyel és magyar líra útjai elválnak egymástól. Igaz, a Kiegyezés után a magyar líra is elszürkült, s csak a századforduló forradalmi mozgalmi idején vette fel ismét a fény vörös spektrumát Ady költészetén keresztül, de továbbra is irodalmunk legjelentősebb műfaja maradt. A XX. századi lengyel líra nem tudta visszahódítani korábbi jelentőségét és vezető helyét a prózától. A két világháború közötti avantgard irányzatokon is végigzongorázva alkotott maradandó műveket a lengyel költészet, de csak a háború hamleti kérdésfeltevése emelte ismét magasba a lírát — hogy a béke beköszöntével átadja helyét a prózának és a drámának.

KOVÁCS ISTVÁN

Krzysztof Kamil Baczyński 1921-ben született, huszonhárom éves korában halt hősi halált. Halála egybeesett Varsó pusztulásával (1944). Radnóti sorsa az övé és Petőfié. A költő, aki a háború való-prizmáján méri be nemzedékének pusztulását, és átkozódás nélkül támasztja föl az élet értelmét költészetével. A költő, aki barátai figyelemztetése és könyörgése ellenére lép a harcolók első soraiba. Baczyński versei konspirációs nyomdák gondozásában már a háború alatt napvilágot láttak, de csak a felszabadulás után került sor gyűjteményes kötetének kiadására.

TADEUSZ RÓZEWICZ

A fű

*Eresztékekben
növök
hol falak
összeállnak
ahol egymásba érnek
hol ívbe zárnak*

*vak kis mag
mit a szellők dobálnak
bűvök a mélybe*

*lángok réseiben
egyre szaporodom
várom a falleomlást
amely a földbe nyom*

*és elborítom
akkor a hírt s az arcot*

*holott vetésem
is szabálytalan volt*

(Fábián László fordítása)

Ajkam

Véget ér ez a nap

Véget ér vacsorával
a fogmosással
a csókkal
a tárgyak rendezésével

tehát egy volt ez is
a vissza sose térő
a legértékesebb napok közül

Mit hagyott rám

Elment elmúlt
hajnaltól éjig
úgy mint a többi

Egyetlenegy
napommal
mit tettem én
mit tettem én

Meglehet így kell
indulni reggel
délután hazatérni
elismételni pár mozdulatot
temérdek dolgot összerakni

Én napom
legszebb briliáns a világon
szinarany házam
égszinű bálnám
könny a szememben

Ó nem a legtisztább eszmélkedés ez
míg zsebre dugott kézzel állok
s nézem az eső szürke huzalai közt
hogyan aranylik a jávor

Az én
beszédes ajkam
igazságot hazudott
ismételt bizonyított
ellenkezett könyörgött
kiáltott suttogott
sirt nevetett

Ajkam
helyezkedőn keresgélt
formálgatta magát a sok
kimondott szó körül

Jajszó

Hozzátok fordulok káplánok
tanítók művészek bírák
cipészek orvosok referensek
és tehozzád apám
Hallgassatok meg.

Nem vagyok ifjú
ne tévesszen meg titeket
se karcsú test
se gyöngéd-fehér nyak
se a nyílt homlok fénye
se édes ajkak fölötti pihe
se kerubi kacaj
sem a rugalmas léptek

nem vagyok ifjú
ne hasson meg titeket
ártatlanságom
se tisztaságom
se gyöngeségem
sem a törékeny egyszerűség

húszéves fejfel
gyilkos vagyok
eszköz vagyok
vak mint a kard a
hóhér kezében
meggyilkoltam egy embert
veres ujjakkal simogattam
hamvas keblét a nőknek.

Sebesülten nem láttam
se rózsát sem eget
madarat fészket fákát
Szent Ferencet
se Achilleszt se Hektort

Hat éven át
vérszag dőlt orrlyukaimból
Nem hiszek a borrá változó vízben
nem hiszek a bűnök bocsánatában
nem hiszek a testek föltámadásában.

(Fodor András fordításai)

Tadeusz Rózewicz a háború utáni költőnemzedék legkiemelkedőbb tagja. Kortársa Baczynskinak. Ő is a Honi Hadsereg katonájaként harcolt a németek ellen. Költői indulása a háború végső szakaszára esik, de önálló kötettel csak 1947-ben jelentkezett. E könyvének címe: *Niepokój* (Nyugtalanlás). Ebben az időben a krakkói egyetem hallgatója volt, művészettörténetet tanult. Az 50-es évek elején ösztöndíjasként hosszabb ideig hazánkban tartózkodott. A próza- és drámaírási területén is maradandót alkotott. Gyűjteményes verseskötve 1971-ben jelent meg az Ossolineum kiadó gondozásában.

WISŁAWA SZYMBORSKA

Autotomia

*Veszély-üttön a tengeri uborka maga kettéhasad:
felét koncnak odahagyja, falja fel a világ,
másfele menekül.*

*Hevesen pattan szét vesztőre-szökőre,
megbirságotra-nyerőre, megtagadottra és majdan valóra.*

*Tömlő-teste legközepén szakadéknyi rianás
szül két idegen partot.*

*Ott a pusztulás, emitt az élet.
Ott a kétségbeesés, emitt a remény.*

*Ha van mérleg — a serpenyők nem billenek.
Ha van igazság — az rendületlen:*

*Mértékkel adni meg a halálnak, ami az övé.
És újra kilombosodni a megmentett maradékból.*

*Megtanultunk osztódni mi is — így igaz.
De csak testre meg szaggatott suttogásra.
Testre meg költészetre.*

*Emitt a torok, amott a könnyű nevetés,
a hamar hervadó.*

*Itt az elnehezült szív, ott a non omnis moriar,
a szárnyalás három kis szó-tollpihéje.*

*Igen, bennünket nem: elvlaszt,
de bekerít a szakadék.*

(Marsall László fordítása)

La Pologne

— *La Pologne? La Pologne?* Ott szörnyű hidegek vannak, ugye? — kérdezte, és megkönnyebbülten fellélegzett. Mert annyi az ilyen ország, hogy az időjárás a beszélgetések legbiztosabb pontja.

— Ó, hölgyem — fogalmazom a választ —, hazám költői kesztyűben írnak. Nem állítom, hogy soha nem húzzák le; ha felmelegszik a hold, akkor igen. Mennydörgésből épített strófaikban, mert csak ez robban át a vihar bömbölésén, fókapásztorok puritán életéről énekelnek. Klasszikusaink a letaposott fővenyt tintajégcsapokkal